

בלבבי משכן אבנה

USA 718.521.5231

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245

דע את ביטחונך ביטחון עצמי

לדוגמא: ישנם בעלי כישרון ויכולת נפלאה ללמד תורה ולהנחיל אורחות חיים לדורות הבאים. אלו ראשי ישיבות, משגיחים, ראשי מתיבתא ומחנכים שעוסקים רוב שנות חייהם בהרבצת תורה לעדרים. עשרות שנים הם מעמידים תלמידים רבים. אולם אם נבחן מה מתרחש בליבו של אדם כזה, אשר לעת זקנותו נצטרד קולו והוא אינו מסוגל לדבר באופן שישמעו השומעים, ולפיכך נבצר ממנו למסור שיעורי תורה וועדים, להנעים קולו בהשמעת תלמידיו דברי לקח ומוסר, להגיש משאו בדברי חיזוק ועידוד לעצבים ולחלשים הנכשלים.

מי מהם שתפיסתו חיצונית ושפלה שמ־עולם לא עלה על לבו לייחס את כשרונו לאחר בלתו. כעת הוא מתמודד עם מצב שהיסוד עליו נשענו חייו, נגדע. המשענת עליה היה מוטל רוב ככל כובדו התמוטטה. מה הוא יעשה מעכשיו ועד סוף ימיו? הרי ממלאכת החינוך היתה מתמלאת כל ישר־תו, זהו מפעלו ופועלו, כל סדר יומם סבב סביב משרתו. משם הוא שאב את חיותו, סיפוקו, כבודו, מעמדו, גאוותו ופרנסת משפחתו. וכי מעתה נועד הוא לחיים ריקים מתוכן ותוחלת.

גם אלו שידעו והבינו בשכלם כי כשרונם הוא מתת אלוקים. ובפיהם היללו כי הצ־לחתם במלאכת הקודש ותפארתם מקור־רה בסייעתא דשמיא לה זכו, יותר ממה שהועילו להם אומנותם כישוריהם ותכונ־תיהם. אך כיוון שהכרה זו לא באמת נספגה די צורכה בליבם בהרגש חי וברור. בחלקים נרחבים בנפשם הם הרגישו כי בהם תלוי הדבר, ההשתדלות וההשקעה האישית היא כביכול שעמדה להם כיסוד לבניין מפעל חייהם. על כן, אף הם מרגישים בעת מבחן זו זעזוע פנימי קשה - עד כמה שלפי תפי־סתם היסוד עליהם הם נשענים נפגם קשות - מה יעלה בגורלם כעת?

לעומת אלו הראשונים, אדם פנימי שב־

דע את שמחתך • כוחות שרשי העצבות פרק ד'

כל דבר שהקב"ה ברא בעולמו, זה לעומת זה עשה אלוקים (קוהלת ז', יד). יש כח של שמחה, והפכו עצב. בהגדרה כללית מאוד, שורש העצב הוא תולדת חטא אדם הראשון. אין לך עצבות גדולה מעצם המציאות של המות, וכדברי חז"ל (סוף מועד קטן) שעתה הוא זמן קינה ויללה, אך לעתיד לבוא הוא אומר (ישעיה כה, ח) בילע המות לנצח, ומחה ה' דמעה מעל כל פנים. כאשר ימחה הדמעה מעל כל פנים, נסתלק העצבות מהעולם. ועל זה נאמר לעתיד לבוא (ישעיהו נה, יב) כי בשמחה תצאו.

העצבות יש לה שני פנים. ולפי זה נגיע בעזר ה' לשני פנים של שמחה. שני שורשים בעומק יש בבריאה, שמהם חלה עצבות. השורש הראשון הוא באופן של ארבע יסודות, כידוע מדברי השערי קדושה לרבי חיים ויטאל, שיסוד העפר הוא שורש העצבות. אבל כוח השני של עצבות, על זה נאמר אין שמחה כהתרת הספקות, כלשון הידוע מאד של הרמ"א בתורת העולה (ח"ג פרק סד). כלומר, מה שמביא לעצבות זה הספק. מינייה וביה. אין שמחה כהתרת הספקות, זה שיש ספק זו ההבחנה שנקראת עצבות. זה עצבות שבאה ממהלכי הדעת. אם כן יש כאן שני שרשים בתפיסה שנקראת עצבות. יש עצבות שהשורש שלה היא בחומר, ומצד כך היא באה מיסוד עפר. ויש עצבות שהשורש שלה היא באופן של דעת, ומצד כך זה גילוי של ספק, ספק זה שייך למהלכי דעת.

השורש של זה הוא בחטא אדם הראשון, החטא הוליד שני תפיסות של עצבות. עצבות מצד עפר, שעל זה נאמר (בראשית ג, יט) עפר אתה ואל עפר תשוב. עצבות מצד הספק, פוסח על שני הסעיפים, שעל זה נאמר (בראשית ב, ט) עץ הדעת טוב ורע, שני צדדים לספק.

ביתר ביאור, היכן מתלבש בתוך הבריאה התפיסה שנקראת עצבות, השורש שלה הוא ברור מאוד, זה נקרא עמלק. אלו שני מהלכים שעמלק מגלה. כידוע עמלק בגימטריא ספק, זה עצבות מדין ספק. ומאידך עמלק בגימטריא רם. זה ההיפך של השפל. כלומר הוא מרומם את עצמו, ועל ידי כן משפיל את זולתו, ואז הוא משפיל אותו לעפר. עד כמה שעמלק הוא רם, הוא משפיל אחרים לעפר. ועל ידי כך הוא מניח אותם בתפיסה שנקראת עצבות.

בלשון אחרת וזה הינו הך, עמלק כידוע נקרא (דברים כה, יח) אשר קרך, מלשון קרירות. משל לאמבטיה רותחת, נכנס וקיררה (מדרש תנחומא כי תצא ט). כן הוא סדר הבריאה וטבע הדברים, חום עולה, קור יורד. המים יורדים, אש עולה. על כן כאשר הקרירות הופך להיות רם, הוא מאבד את החמימות. כאן העצבות. כל שמחה מרומז בה כוח של חמימות, יש בה אותיות של חם. זה שמחה. קרירות מולידה עצבות. מת, כאשר הוא לא חי, הוא קר, הוא עצוב, זה הגדרת הדברים.

היפך הדעת

עמלק שהוא ראש לחמשה מיני ערב רב, מצד כך שורש העצבות היא במהלכי הדעת. אלו הם שני כוחות העצבות בנפש. ושורשם חטא אדם הראשון. הכוחות האלה, שהם שורשי כוחות העצבות, הם בעצם המלחמה התמידית עם עמלק.

כח הריקוד

שורש התיקון של שני הכוחות של העצבות, הם בלשון של עליצות, ובלשון של צהלה כמו שיתבאר, כשהדברים הולכים ונתקנים, התיקון לשבעים אומות ששורשם עמלק, זה הופך להיות (שמואל א ב, א) עלץ ליבי בקרבי. הלץ מצטרף ל- עין' בתיקון הזה, והוא נקרא בלשון של עליצות. יש קלות אבל לא קלות מכוח ליצנות, אלא קלות מכוח שמחה. קלות שמגיעה מכוח שמחה של תיקון של שבעים אומות, חל בו כח הריקוד. הריקוד מעלה את הרגלים מהעפר, ומכח כך יש תיקון. תיקון הרגליים מתקן את העליצות, שמתקן את יסוד העפר, ששם חל מציאות של עצבות.

מה עומק התיקון של השבעים אומות, מה מתקן את כוח העצבות שחל על השבעים אומות, זה מתגלה בסוכות בשמחת בית השואבה. בהקרבת שבעים פרים כנגד שבעים אומות עולם, כדברי חז"ל (סוכה נא, ב) שמי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו. שם היה צורה של ריקדה. כל ריקדה כמו שאומר המהר"ל (באר הגולה באר ד), הגדרתו העלאת הרגליים מהעפר. מכח כך מגיע השמחה.

הרגליים בטבעם נושקים לעפר, וכשהרגליים בטבעם נושקים לעפר, הם מצטרפים לעפר. חל בהם אופן של עצבות. על זה נאמר (משלי ה, ה) רגליה יורדות מות. אך כאשר יש ריקדה כדברי המהר"ל הרגליים מתעלים. על כן בשמחת בית השואבה מבואר בגמרא (סוכה נא, ב. נג, א) שהיה בזה כמה אופנים של ריקדה, היה ריקדה ברגליים, היה את הריקדה שהיה משתחוה עד העפר, לתקן את העפר. וכן היה את האופן של הריקדה עם האור של הלפידים, אך כל זה היה מצורף לתיקון הרגליים.

אף שברוב מקומות לשונות הפסוקים ובחז"ל שנאמר בהם לשון שמחה, הוא נאמר בלב, כגון (שמות ד, יד) וראך ושמח בליבו, אך השמחה ששייכת לתיקון של שבעים אומות, היא דוקא ברגליים. שורש כל השבעים אומות הם בעשו וישמעאל. הם בנים של אברהם ויצחק. זה נקרא בלשון הגמרא (ערובין ע, ב) יורש כרעיה דאבוה הוא, דהבן נקרא על שם הרגליים של אביו, לגבי דין ערוב המקום בשבת. הרי שהגדרת הדבר היא שהכח שמתגלה ברקידה, הוא מעלה את הרגליים, הוא מעלה את הרגליים ממקום יסוד העפר.

בעמלק יש שני מהלכים, אחד, שהוא נקרא בלשון הפסוק, ראשית גויים עמלק. בהיותו שורש לכל שבעים האומות כולם. ועל כן הוא מגלה את 'ע'פר, ע' עולה שבעים, כנגד שבעים אומות. ומצד כך הוא מגלה עצבות מצד העפר.

על כן אמרו חז"ל (מדרש תנחומא שם) מה היו בית עמלק עושין, היו מחתכין מילותיהם של ישראל, וזורקין כלפי מעלה, ואומרים בזה בחרת, טול לך מה שבחרת, כי הערלה נאמר בה (פרקי דרבי אליעזר פרק כח. שו"ע יו"ד רסה, י) דין של הטמנה בעפר.

הכח השני של עמלק הוא בהיות שורש לערב רב, וכמו דאיתא בחז"ל (זוהר ח"א כז, ב) שיש חמשה מיני ערב רב, נפילים, גיבורים, עמלקים, רפאים, ענקים, וסימנם נגע רע.

ערב רב גימטריא דעת, כידוע מדברי רבינו האר"י ז"ל (שער הפסוקים שמות), משה הוא דעת דקדושה, וכנגדו יש ערב רב שהוא דעת דקליפה. מצד כך, עמלק הוא ההיפך של דעת, זד יהיר לץ שמו (משלי כא, כד. פיט לפרשת זכור), הוא מגלה את כח הליצנות. היפך של קלות ראש, זה כובד ראש. כלומר כובד ראש הוא תוקף הדעת, וקלות ראש זה ליצנות.

מצד זה עמלק בגמטריא ספק, הוא מגלה עצבות מדין ספק, היפך דעת. מכוח דעתו קלה, אזי חסר בהכרח דעת, וממילא יש ספק.

על כן הוא נקרא עמלק, אותיות עם לק, עם גימטריא שבעים, כי הוא שורש לשבעים אומות, ולפעמים הם נקראים שבעים עמים,

ומצד כך הוא מגלה עצבות של יסוד עפר. האותיות הנוספות שבעמלק זה קל, זה סוד הליצנות, הדעת הקלה שהפך להיות מציאות של ספק. אלה הם שני חלקי העצבות בשורשם, שמתגלים במהלכי עמלק.

ביתר ביאור, השורש של עמלק בחמישה מיני ערב רב, הוא בליצנות, היינו שהוא עושה ליצנות מהדעת גופא. והשורש של עמלק שהוא שורש לשבעים אומות מתגלה ביסוד העפר. איך מתגלה יסוד העפר, מכוח שהוא מרומם את עצמו, והוא מכביד ממילא את האחרים. ואיך הוא מרומם את עצמו, מכוח הליצנות שבדבר. כל ליצנות זה קלות, וכל דבר קל בטבעו עולה, ודבר כבד יורד. על ידי שהוא מרים את עצמו בליצנות, הוא מוריד את האחרים למטה. אבל שניהם בנויים על כח הליצנות. אלו הם שורשי הקלקול.

אם כן נתבאר עד כאן, שני כוחות בעמלק: כח של שבעים אומות, ראש גויים עמלק, הוא השורש לעצבות מיסוד העפר. והכח של

בקב"ה. רבי זונדל אחז שמדרגתו מחייבת אותו לפרוע את קנס ההשתדלות בבחינת - 'בזעת אפרך תאכל לחם', על כן בזמנים קצובים הוא היה עמל לפרנסתו. אולם מתקופה לתקופה הוא היה יוזם החלפה של תחום העיסוק ממנו הוא מתפרנס. זאת עשה על מנת שלא לתת את מבטחו לא בעבודתו, לא בייגעת כפיו, לא במלאכת ידיו, לא במקצועו, לא בכשרונו ולא בשום לבוש כזה או אחר. אלא כל בטחונו לא יהיה על אחר מבלעדי בוראו.

נבאר, לכאורה ישנם הרבה יהודים טובים שאף שהם עוסקים במלאכתם לפרנסתם, אך הם יודעים כי הקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל, בכך הם מאמינים ובוטחים באמת ובתמים. לדוגמא: אם תשאל נגר - 'מי מפרנס אותך?', הוא יענה תשובה אמיתית - 'הקב"ה חנן אותי בידי זהב, ואני מתפרנס ברווח ממלאכת הנגרות'. כלומר, פרנסתו היא מעבודת הנגרות, רק שהקב"ה הוא זה שעוזר לו להיות נגר מוצלח. אך אילו יום אחד אירעה תאונה וידו נגדעה, ומחמת כן הוא כבר אינו יכול להמשיך ולשמש במקצועו כנגר, מיד עולה חשש כבד בליבו - 'אוי! מה יהיה גורלי? מאין תבוא פרנסתי?'. אולם מהו המקום לחרדה זו? הרי שנים הוא טען בפיו והאמין בלבו שהקב"ה הוא זה השולח לו את פרנסתו. ואם כן, מה המקום להתעררות מצבו? התשובה לדבר - האף אמנם כי באמת הוא בטח בהקב"ה, אך הוא בטח בו דרך הלבוש שנקרא 'נגר'. כלומר, עיקר בטחונו של נפשו נשען על הלבוש - על הפרנסה שהגיעה דרך העיסוק במלאכת הנגרות. אך נפשו פחות נסמכה על המולבש - על הקב"ה שהצליח בו במלאכתו. על כן, בעת הסתלקות הלבוש אופפת את לבו חרדה לעתידו.

■ המשך בע"ה שבוע הבא מסדרת דע את ביטחונך

בולטות של ההתמודדות והשימוש עם כוח הביטחון. בהקשר לענייננו, כל אדם מקבל פרנסתו דרך לבוש מסוים: מכונאי, טכנאי, זגג, רופא וכדומה. אך כאשר הקב"ה מחליט להחליף את הלבוש דרכו יושפע שפע הפרנסה למאן דהוא, אזי תקופת השינוי בדרך כלל יוצרת זעזוע חמור אצל אלו שביטחונם נשען על הלבוש, בעוד אלו ששמו מבטחם במולבש נותרים שלווים ושאננים לנוכח התמורות המתרחשות סביבם.

אחת הדוגמאות המופשטות לכך - עובר במעי אמו מקבל את כל ההשפעות הנזקקות לו ממנה דרך לבוש הטבור שמחובר לשליית הורתו. אולם לאחר הלידה מפרידים את התינוק מהשלייה, הטבור נחתך מתייבש ומתפזר. וכעת התינוק צריך לגלות ולמצוא לעצמו לבוש חדש דרכו הוא ינשום אויר, מקור חדש ממנו יקבל את מזונו. אילו בטחונו של העובר היה בלבוש הטבור, הרי בלידה לבוש זה הוכחד ועבר מהעולם, וכעת הוא שרוי בחרדה לגורלו - מאין יבוא עזרו, עד שהוא יגלה את הליך הנשימה דרך אפו, וימצא את דדי אימו מהם ינק את מזונו. אולם אם העובר בטח במולבש - בקב"ה, אזי גם אחר הלידה הוא ממתין בשלווה לקבל צרכיו מידו הרחבה העשירה והפתוחה.

הנהגתו המופלאה של רבי זונדל מסלנט זצ"ל משמשת דוגמא ברורה לעבודת פשיטת לבושי הטבע וקניית ביטחון אמת במולבש -

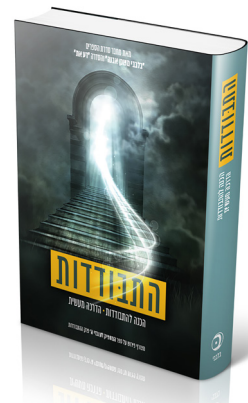
רוב ככל שנות כהונתו במשרת החינוך ידע לזהות להכיר ולהפנים אל ליבו את המציאות האמיתית - כי בכל פעולותיו הכוח הפנימי שמפעם בו במלאכתו הוא כוחו של הקב"ה. הוא ית"ש המנוצץ את החידושים במוחו, הוא המבין את ליבו בחכמת התורה ובמלאכת החינוך. הוא השם את הדברים בלבו ובפיו, הוא המדבר מתוך גרונו, הוא הכותב את כתביו. הוא הכורה את אוזני התלמידים להאזין, הוא המכין את לב התלמידים לשמוע, להבין ולקבל את הדברים. אותו אדם השכיל בליבו כי הקב"ה ברצונו התלבש בו בצורה זו של מרביץ תורה לרבים, ובבוא העת הבורא עתיד ברצונו להתפשט ממנו מלבוש זה, ולהתלבש בו בלבוש אחר אם בכלל וכאשר יחפוץ הוא ית"ש לבדו. ואם כן, כיוון שלכל אורך דרכו

במפעלו רב השנים, הכין והכשיר את ליבו לחוש כי המשענת האמיתית היא השגחתו ית"ש עליו, הוא יסודו הוא משענתו והוא תוכנו. וכל העסק בחינוך הינו לבוש זמני, שגם אחרי שיעבור זמנו ויתפשט ממנו, על כל פנים ישאר מאוחד עם המולבש לנצח נצחים. על כן, בעת שההתפשטות מגיעה בפועל למישור המעשי, הזעזועים מהשינויים הבלתי נודעים הצפויים לו כבר הרבה יותר ממותנים. בטחונו מסייעו לעבור את תקופת התמורות והתחלופות שלפניו ביחסיות מסוימת של נועם, נחת רוח, רוגע וישוב הדעת.

כבר הזכרנו וכן ברור לכל בר דעת כי הנושא של פרנסת האדם היא אחת הזירות היותר

ישנם הרבה יהודים טובים שאף שהם עוסקים במלאכתם לפרנסתם, אך הם יודעים כי הקב"ה הוא הזן ומפרנס

ניתן להשיג בחנויות ספרים הנבחרות בארץ עכשיו

מעילה, יג, ע"א – הדש קלעילין (פרש"י - מין קטנית קדש מועלין של חולין בשדה הקדש מעל דנהנה מהקדש), והא בתלוש בעינן (וקרקע הוא מחובר), אמר רבינא, ש"מ אבקה מעלי ליה. ופרש"י, מדקאמר מעל ש"מ אבקה, אבק של שדה מעלי להו לאותו קלעילין, וכי מעלה אבק מן הקרקע דמתערב בקלעילין, הוה ליה תלוש ולהכי מעל. ולמדנו שיש "אבק טוב", שמועיל לתבואה. והוא כנגד האבק דקלקול הנזכר לעיל בהרחבה.

ושורשו כמ"ש המהרש"א (כתובות, קו, ע"א) וז"ל, ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי ליומא - דהיינו גם אבק מדותיהם הטובות מכסים ליה ליומא, וכו', ובדרך זה אמרו, והוי מתאבק בעפר רגליהם, דהיינו לילך אחר אבק מידותיהם הטובות, עכ"ל. ויתר על כן אבק טוב מעלה ריח טוב, והוא בחינת אבקת רוכלין, שעושין ממנו "מוגמר". וכלשון הר"י מלוניל (ברכות, לא, ע"א) שהיו רגילין להביא לפניהם אבק רוכלים על האש במחתות לריח טוב, ומברכים עליו בורא עצי בשמים, עכ"ל. ועיין באר היטב (או"ח, תקנא, ס"ק לט).

ואור זה מאיר בפרטות ביום "טוב", וכמ"ש בזה"ק (ח"ג, רמג, ע"א) וכל צלותין דישראל, ריחא דלהון כריחא דמר ולבנה וכל אבקת רוכל, בשאר יומין, אבל בשתות וימים טובים, חשיב עליה מכל מיני בשמים, בגין דביומין טבין, מכל אבקת רוכל, דאתמר ביה ויאבק איש עמו, עיי"ש.

ועיי הארת אבק טוב זה מתהפך אבק רע לטוב. וכמ"ש בהיכל הברכה (כי תבא) וז"ל, יתן ה' מטר ארצך אבק ועפר (שהוא אבק דקללה), שיתברר הכל לטוב מן השמים, ירד עליך, עכ"ל. והיינו שאבק דקלקול הוא העדר, חסרון, וכמ"ש ביריעות שלמה (חוברת יא, יריעה מט) וז"ל, ושורש אבק, "בק", שהוראתו על התרוקנות והתעצמות הדבר מכל מה שיש בו, אפילו מכל מה שהוא יותר דק וקלוש, כמו הבוק תבוק הארץ (ישעיה, כד, ג), בוקה ומבוקה (נחום, ד, יא), עיין שרשים, בק, עכ"ל.

ובתיקון נתמלא חוסר שפע זה, וזהו ההיפוך מקללה לברכה, בבחינת ונתתי גשמיכם בעתם. אולם גם "אבק טוב" צריך שמירה שלא יפול לרע. וכמ"ש (ערכין, טז, ע"א) אל יספר אדם "בטובתו" של חבירו, שמתוך טובתו בא לידי גנותו. וכתב הרמב"ם (דעות, פ"ז, ה"ד) וז"ל, וכל המספר בטובת חבירו בפני "שונאיו" (דייקא, עיין כסף משנה), הרי זה "אבק" לשה"ר, שזה גורם (לשון "הרע") שיספרו בגנותו, עכ"ל. אולם בתיקון (לשיטת הרמב"ם) מספר בטובתו של חבירו, בפני אוהביו. עיין מג"א (או"ח, קנו, ס"ק ב), ומחזיק ברכה (שם). ובשלחן שלמה (שם) כתב וז"ל, ואפילו בפני אוהביו לא יספר בטובתו יותר מדאי, עכ"ל.

זכרים, לב, יא – כנשר יאיר קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו. ולשון אברתו, מלשון אבר, וכמ"ש ביריעות שלמה (חוברת ו', יריעה ג') וז"ל, "אבר" - שהנחתו הראשונה על חלק הכנף שבו נמצא כח התעופפות של בעל כנף, כמו ישאהו על אברתו, אבר כיונה (תהלים, נה, ז) וכו', ואמר המבינתך יאבר נץ (איוב, לט, כו), דהיינו יעשה שמוש באברתו לעוף במרוצה, ומזה הושאל לכל מי שיש בכחו זריזות והתעופפות טבעו, לתאר אותו "אביר", דהיינו בעל אבר, עכ"ל.

אולם בשורש, אינו קאי רק על אבר של בעל חי, נשר, אלא על אבר של אדם. וכמ"ש בזה"ק (פנחס, רלח, ע"ב) וז"ל, יקחהו ישאהו על אברתו - מאי על אברתו, על ההוא "אבר דבר נש", דביה מצוה, יהו"ה, אתקרי אבר דשכינתא, ובגין דא ישאהו על אברתו, ישאהו, עכ"ל. ועיי"ש (רכט, ע"א). ולהלן יבואו דברי האור עינים (ערך אבר).

ובפרטות על אף שיש לאדם רמ"ח איברים, מ"מ עיקר שם אבר חל על אות ברית קודש, הנקרא יסוד, כי הוא יסוד כל הגוף, יסוד כל האיברים. וכמ"ש ביושר לבב (בית שני, חדר רביעי, פרק יד) וז"ל, שם אבר הוא שם משותף לכנף ליסוד, עכ"ל. ועיין זה"ק (בראשית, ג, ע"ב). ובתיקונים (תיקון יג, ל, ע"א). ולקוטי תורה (ויצא). ומקום ההולדה נקרא אבר, אב-בר, אב ובן.

וכאשר הנשר לוקח בניו על אברתו, מעלה אותם ממדרגת בנים, למדרגת אב. ואמרו חז"ל (תנחומא, עקב, ב) הנשר רחמני הוא, שנאמר כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו - שאינו מאמין בהם מפני עופות אחרים שרודפין אותו, מה הוא עושה, משימן על כתפיו, אומר מוטב יכנס החץ בי ולא בבני. והיינו שבעומק אינו רק מעלה הבנים למדרגתו, למדרגת אב, אלא מעלה הבנים למעלה מן האב. וכמ"ש (ב"ר, תולדות, סג, ב) עטרת זקנים בני בנים (משלי, יז, ו) - האבות עטרה לבנים, והבנים עטרה לאבות, האבות עטרה לבנים שנאמר ותפארת בנים אבותם, הבנים עטרה לאבות דכתיב עטרת זקנים בני בנים.

וגילוי זה נגלה באברהם, אבר-מה (כמ"ש בספר הפליאה, ד"ה פרט וכלל. ושער מאמרי רשב"י, בראשית, ועוד), כמ"ש בתנחומא (שם), כיצד - אברהם מתעטר בזכות יעקב כשהליך אותו נמרוד לתוך הכבשן, ירד הקב"ה להצילו, אמרו מלאכי השרת רבש"ע לזה אתה מציל, כמה רשעים עתידין לעמוד ממנו, א"ל הקב"ה בשביל יעקב בן בנו שעתידי לעמוד ממנו אני מצילו, א"ר ברכה שכן כתיב, לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם (ישעיה, כט, כב), פדאו מן הכבשן, הרי נתעטרו בשביל בנים.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

בחג הסוכות משכן פרטי לכל ישראל, סוכה, סכ-וה. ובחג הסוכות יש מצות נסוך המים. נו-סך. ועי"ז נמתק כוס, כס-ו, שהוא גימט' אלקים כנודע, נמתק מדת הדין, והוא שורש תיקון עמלק, שעליו כתיב (בשלח) כי יד על "כס" י-ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור.

ושורש הקלקול באות סמ"ך כנודע, סוד סטן, סמך, סכ-מ. צורת אות סגורה בלתי אפשרות יציאה, בחינת מצרים, מיצר "סביב". וזהו שהיה במצרים ערי מסכנות, מסכן, מן-סכ. וזכר לשעבוד אנו אוכלים כרפס, כס-פר. ובפרט בפסח שנמנו על השה, כמ"ש תכוסו על השה. תכוסו, כס-תנו. ואזי מתקיים מש"כ וסכסכתי מצרים במצרים. סכסך, סך-סך. מבטל סך דקלקול כנ"ל, ומגלה סך דתיקון, ניסוך המים, ניסוך היין. אסוך שמן, אסוך, סך-או, כנ"ל.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

ואזי נעשה כסיל, כס-יל. ובחיצוניות של ראשו, זהו צורת תספורת של כהן גדול שהיה מספר ראשו של זה בצד עיקרו של זה. וצורת תספורת זו שע"י כל ראשו מכוסה בשערות, ולכך נקרא כסם, כס-ם.

ואמרו בהמפקיד שאין הברכה שורה בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין. ולכך כאשר מונים דבר בחינת סך, מנין, נצרך להסתירו, וע"ש כן נקרא ס-ך, כי נצרך כיסוי, כ-ס. שלא ישלוט בו עין רעה, ששורשו בחטא העגל כנודע, כמ"ש "וירא" העם כי בושש משה לבא, ונעשה עגל מסכה, מה-סכ, כיסוי דקלקול.

ושורש תיקון עגל מסכה ע"י המשכן, כנודע, ונבנה גם ע"י אהליאב בן אחסימך, אחימ-סך. ושם היה מסך בכמה מקומות במשכן, וזהו מסך דתיקון. ועי"ז נתקן החרון והכעס של חטא העגל. כעס, כס-ע. כי הכעס הוא שורש של כיסוי דקלקול, הסתר פנים. ומעין כך מתגלה

ויגש | כ-ס כסף, כס-ף. לשון כיסוי והעלמה, כי השוחד יעור עיני חכמים, מפני שרוב ככל בני האדם נכספים לו, שע"ש כן נקרא כסף כנודע. ועי"ז נעשה כסות עינים, כמ"ש (בראשית, כ, טז) הנה נתתי אלף כסף לאחיך הנה הוא לך כסות עינים. ודרך האדם לשים את הכסף לפעמים בכיסו, כיס, כס-י, מלשון כיסוי, כי אינו נושא בידו לעין כל אלא מכניסו לכיס לשם כיסוי. וזהו בחינת כמס, כס-מ, כמ"ש (האזינו, לב, לד) הלא הוא כמס עמדי חתום באוצרותי.

ובקומת אדם עיקר הכיסוי כיסוי הערוה, מכנסים, מכנס, כס-מן. ושם האדם מסך את רגליו, מסך, כס-מ. ומצד כך נצרך בגד בכלל ומכנסים בפרט, כיבוס מן לכלוך הפסולת. כבס, כס-ב. והמקום שעליו יושבים רגלי האדם נקרא כסא, כס-א. וזהו בחיצוניות גופו של אדם, ובפנימיות של האדם זהו כיסוי בשכלו, שיש כסל על מוחו ולבו. כסל, כס-ל.

<u>כסר</u>	<u>יסכסך</u>	<u>יסכה</u>	<u>כסף</u>	<u>כסלים</u>
<u>כוס</u>	<u>סמך</u>	<u>כובס</u>	<u>אסף</u>	<u>סוחר</u>
<u>כס</u>	<u>כסא</u>	<u>כנס</u>	<u>כמס</u>	<u>כיס</u>
<u>כסיל</u>	<u>כסות</u>	<u>כסום</u>	<u>כסוי</u>	<u>כסוהה</u>
<u>כרפס</u>	<u>כעס</u>	<u>מסך</u>	<u>כסלחים</u>	<u>כסלון</u>
<u>מסכנות</u>	<u>מסכן</u>	<u>מכנסים</u>	<u>מסכה</u>	<u>מכס</u>
<u>נסך</u>	<u>נסיר</u>	<u>נכסף</u>	<u>נכס</u>	<u>מרכסי</u>
<u>עכסה</u>	<u>סלכה</u>	<u>סך</u>	<u>סוכה</u>	<u>סכל</u>
<u>אחיסמך</u>	<u>רכס</u>	<u>עכסים</u>	<u>מסכה</u>	<u>אסוך</u>
	<u>קסם</u>	<u>כרכס</u>	<u>כסמים</u>	<u>יסמכיהו</u>

בלבביפדיה קבלה אלמוני

אור א"ס

עיגולים

אלמוני בגימט' פגול הוא (קדושים, יט, ז). כי כאשר נעלם אור הקו (עיין ערך קטן קו) נשאר עיגול, וזהו פגול, נר-טריקון, פה-עיגול. והעיגול מצד עצמו אין לו פה, אין לו פתח, וזה אלם - אלמוני. ורק ע"י הקו נעשה חלון ובקע העיגול.

יושר

עיין מלבי"ם (רות ד, א) אלמוני, היינו קשר, כמו מאלמים אלומים. והבן, יושר - קשר, שורשים קרובים, כי קשר הוא נטילת ב' צדדים וחיבורם ע"י נקודת אמצע, ושורשו יושר, ג' קוים. ושורש גילוי קשר זה בנבראים הוא בחינת משה ותרי משיחין (ושורשו קב"ה אורייתא וישראל תלת קשרין מתקשרין דא בדא). ועיין זהר חדש (רות, מה, ע"א) שבועז סוד משיח בן יוסף, ופלוני אלמוני סוד משיח בן דוד, עיי"ש.

שערות

איש שעיר אדום. יעקב נאמר בו הקול קול יעקב, קול בגימ' אלמוני. לעומתו עשו ציד בפיו. אלם בפיו. מדבר מן הצד, ציד בפיו. כי האלם הוא מי שדיבורו מן הצד. ונקרא אלמוני מלשון נעלם (עיין ערך קטן פה). ושורש הנעלמות בשערות, כמ"ש בעץ חיים שלכך אין לנו רשות לדבר שם, אלא מאורות האזן ומטה. ועשו שנאמר בו כולו כאדרת שער כולו נעלם. ונקרא שמו עשו, מלשון שעשוי וגמור. כלומר שמו האמיתי נעלם והוא אלמוני.

אזן

כתיב (רות, ד, א) ובעז עלה השער וגו', ויאמר סורה שבה פה פלני אלמוני וגו', ואני אמרתי אגלה אזנך לאמר. והיינו שנתעלם ממנו שמיעת האזן והיינו חרש שאינו שומע ואינו מדבר, אלמוני, אלם וחרש. אלם-ן, שער הנ', בחינת אזן כנודע, אז-ן, אז-ח, בחינת נו"ן.

חוטם

מקום הסתר פנים, אלמוני דקלקול. וכתיב (תהלים, עו, ח) אתה - נורא אתה ומי יעמד לפניך מאז - אפך, ר"ת אלמוני.

הוא ית"ש נקרא מקומו של עולם, כמ"ש (ב"ר, ויצא, סח, ט) ר"ה בשם ר' אמי אמר, מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום, שהוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות, לג, כא) הנה מקום אתי, הוי הקב"ה מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. וכתיב (ש"א, כג, ג) אל מקום פלני אלמוני. ובשורש מקום אלמוני זהו הוא מקומו של עולם.

וכח גילוי אלקים באדם נעלם ומכוסה. ורמז לדבר, אלהים - אדם, גימט' אלמוני.

צמצום

עיין אברבנאל (בראשית, א, ד"ה תהו) בהו, אלו אבנים מפולמות, וחשב שקו המקיף העולם הוא הצורה המגב-לת, כמו שקו הבנין היא צורה אחרונה בו. והאבנים הם החומר, מפולמות ר"ל נעלמות ונסתרות, מלשון פלוני אלמוני (עיין ערך קטן כתר), לפי שהחומר הראשון הוא מעצמו נעלם ונסתר וקשה הציור, עיי"ש. ובדרך רמז, לכם לגבול, בגימט' אלמוני. ועיין פירוש הראב"ד (ספר יצירה, פ"א, מ"א) ופירוש מפולמות, מלשון לפלמוני המדבר, הוא מלה מורכבת מפלוני אלמוני (עיין רד"ק, ספר השרשים, ערך אלם), ופירוש אבנים סתומות ונעלמות מלשון אלם אשר לא ידובר בהם, והם ג"כ הויות נעלמות, אך לא כמו הראשונות בשם תהו, כי ההיות של תהו נעלמות מצד עצמן ומצד משיגן, אמנם ההויות של בהו אע"פ שלא נעלמו מצד עצמן, כי כבר נלבשו בצורה, מ"מ אין כח במשיגם לקרות להם שם, אך יאלם פיו.

ובדרך רמז, כתיב (ירמיהו, כה, לג) והיו חללי הוי"ה, בגימט' אלמוני.

קו

כתיב לא טוב היות האדם לבדו. ולהיפך ודבק באשתו, שזהו הטוב, ודבק. קו גימט' ודבק. והנה כתיב (רות, ד, א) פלני אלמוני. ולחלק משיטות הראשונים נקרא טוב, ונעלם שמו. כלומר נעלם הטוב שבו שהוא כח הדיבוק. והיינו שנעלם ממנו אור הקו. ולכן נעלמה ממנו הלכה של מואבי ולא מואבית, כמ"ש ברות רבה (שם).

אמרו (רות רבה, ז, ז) ויאמר סורה שבה פה פלוני אלמוני. ר' יהושע אומר פלוני אלמוני זה שמו. ר' שמואל בר נחמן אמר, אלם היה מדבר תורה, אמר, הראשונים לא מתו אלא ע"י שנטלו אותן ואני הולך ליטלה, חס לי ליטלה, לית אנא מערבב זרעייתי, איני מערב פסולת בבני, ולא היה יודע שכבר נתחדשה הלכה, עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית. ועיין רלב"ג (מ"ב, ו, ח) ואלמוני הוא ג"כ מענין ההסתר וההעלם, והוא נגזר מהאלומות, כאלו יאמר שלא ידובר בזה כלל כדי שלא יודע לאיש. או אפשר על זה הענין בעצמו, כי אל"ף מאלמוני בזה המקום ישמש במקום עי"ן כמו עלמוני, והוא ענין נעלם.

ופלוני נקרא כן מלשון פה-לן.

עינים - שבירה

פלוני אלמוני, נאבד שמו. שורש שם, במלכות, שם ב"ן, כנודע. ושם היה השבירה, ושם נשתברו המלכויות, והיינו שנעלם שמותם. ונעשה תהו, שממון, נאבד השמות. וכן מתחלה נעשה מס"ג דס"ג ב"ן, והיינו שס"ג דס"ג הפך להיות אלמוני. והיפרדות מן הנקבה, הוא בחינת אלמן - אל מנה. ושורש נפרדות זו פגם העינים בחינת נאף, בגימט' אלמוני.

עתיק

עתיק, ע-תיק. אריך, א-ריך. שורש אות אל"ף נגלה באריך, אורך, ושורש אות עי"ן נגלה בעתיק, עובי. ובאל מוני נעלם אות אל"ף ע"י אות עי"ן (עיין בערך קטן פה). ואמרו (ר"ה, כג, ע"א) עשרה מיני ארזים וכו', כי אתא רב דימי אמר, הוסיפו אליהם אלו-

נים, אלמוגים, אלונים וכו'. והיינו ארז, א-רז, נתכסה האל"ף. ונעשה מאלף כאל"ף, גימ' אלמוני.

ועוד. כתיב (שמואל, א, ב, ג) אל תרבו תדברו - גבהה גבהה יצא - עתק מפיכם וגו', גימט' אלמוני. כי אשר מדבר גבהה גבהה מדבר בדבר שהוא אלמוני ממנו ונעתק מפינו.

אריך

שורש אות אל"ף (עיין ערך קטן עתיק). והנה אלמן ואלמנה נקראים יחדיו אלמונים (עיין תוס', כתובות, ז, ע"ב, ד"ה באלמנה שנשאת לבחור, דכיון שאין שניהם אלמונים). והיינו שאמרו שם במקום לברך ז' ברכות מברכין ברכה אחת. והיינו ז-ע, סוד בועז, בו-עז. נעשה אלמן. ואם פלוני אלמוני היה מיבם היה בחינת אל"ף, ברכה אחת, וכאשר יבם בעז, נעשה בחינת ז-ע, ברכות.

ובדרך רמז, ארך אפים, אפים, בגימ' אלמוני, והיינו שיש אריכות למי שנעשה אלמוני, שנתעלמה ממנו הלכה. וכן, כתיב (תהלים, כא, ה) ממך נתת לו ארך ימים, ר"ת אלמוני.

אבא

אמרו (רות רבה, ד, ה) א"ר שמואל בר נחמני, למה נקרא שמו פלוני אלמוני, לפי שאלם היה מד"ת, אמר, הראשונים לא מתו אלא ע"י שנטלו אותן ואני הולך לנשאה, ולא היה יודע שכבר נתחדשה הלכה, מואבי ולא מואבית. מואב, מ-אב. ונתחדש מאב, ולא מאם.

אמא

כנ"ל ערך קטן אבא, נתעלם ממנו הלכה, עמוני ולא עמונית. עמון,

אותיות נעם, באמא כנודע. ובדקות, רות מואב, אבא. נעמי עמון, אמא. ובדרך רמז, כתיב (שמואל, ב, א, כו) אחי יהונתן נעמת לי מאד, ר"ת אל-מוני.

ז"א

עיין יונת אלם (מ"ב, ח"א, פכ"ו) ודע, כי רחוק מקום הוא בגימ' מקום פלוני אלמוני. וכן צבאות בסוד חמש מאות שנה ששערו חכמים במרחקים העליונים בפרק אין דורשין, וסודו שני שמות ידועין, שי"ן דל"ת יו"ד בשם פשוט שהוא בגימ' רחוק, וכן פלוני אלמוני עם הכולל. בסוד שני צינורות שביסוד דזעיר, הימיני נמשך מהפ" לא העליון, והשמאל אלמן בפועל, כי הוא עומד בקדושתו בשב ואל תעשה להשבית אויב הנאחז כנגדו בבעל החמר להוציא מותרות לאשפה וכו', כי באריך ולמעלה ממנו שאין שם מדת נקבה, גם שמאל אין בו אלא כלא ימינא. ויפרש פלוני כדאמרן שהוא עצמו פלא (שורשו באריך), אלמוני, שצריך בה אלה שלא לדבר בו כלל להעלימו.

נוק'

סוד שכינה. ועיין ריקאנטי (ברא-שית, ג, יב) קראו אלמוני מיום גלות השכינה, כענין שמו שמים על זאת (ירמיה, ב, יב), והמלך בלתי מטרודנה. ועיין רד"ק (ספר השרשים, ערך אלם) או נקרא אלמוני, שמא היתה לו אשה ומתה.

וכאשר נתקן הוא בחינת שב"ק, בואי כלה. ובדרך רמז, כתיב (מלכים, א, ח, נו) הוי"ה אשר נתן מנוחה לעמו, ר"ת אלמוני, שבת מנוחה. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב

מילון ערכים בקבלה • ישראל סבא – יש"ס

עצמם. ב. צלם שהוא הכלי למוחין. ויש"ס ותבונה ראשוני נותנין לז"א את עצם המוחין, ויש"ס ותבונה שניים נותנין לז"א את הצלם. וכן מבואר ברמח"ל (קל"ח פתחי חכמה, פתח קכט, ועיי"ש מפתח קכ"ח ואילך) וז"ל, יש"ס ותבונה הם הנותנין המוחין לז"א, במלכות שלהם, ומלכות שלהם נקראת יש"ס ותבונה שניים, והם מלבישים צלם דז"א, עכ"ל, עיי"ש. ועיין עץ חיים (שער יד, פרק כט) יש"ס נחלק לשלש, ג"ר - בינה, ו"ק - תבונה, מלכות - תבונה. עיי"ש שיש ג' בחינות של תבונה, וכן ג' בחינות של יש"ס.

והנה פעמים תואר ישראל סבא ותבונה אינו יחס של חלקים התחתונים של או"א כנ"ל, אלא שכללות חכמה נקרא או"א עילאין. וכללות בינה, זכר ונוק' שבו, נקראים יש"ס ותבונה. ויסוד זה הוזכר פעמים רבות, ומפורש בעץ חיים, שפעמים אות ה' ראשונה של הוי"ה היא בחינת יש"ס ותבונה.

והנה אף שפרצוף אבא ופרצוף יש"ס נחלקו לשנים, מ"מ בשורשם הם אחד, ולכך לפעמים חוזרים לאחד. והוא לצורך לידת ונתנת המוחין מאו"א לזו"ן, אזי נכללים אבא עם יש"ס לאחד, וכן תבונה עם אמא לאחד. עיין עץ חיים, שער ז"א, פ"א, ועוד מקומות. והיינו שפעמים יש"ס לעצמו, ופעמים נכלל עם התבונה, ונקרא יחד פרצוף אמא, ופעמים נקרא ע"ש התבונה. עיין לשם (חלק הביאורים, מטי ולא מטי, פ"ג, אות יב). ופעמים נכלל עם אבא יחד ונקרא אבא. ועיין בהרחבה בדבריו בספר הדע"ה (דרוש ד, ענף כד, סימן ח). ועיין עוד בהרחבה גדולה בדבריו בספר הכללים, כלל י"ח, בעיקר סימן ט"ו, שביאר בהרחבה את שורשי יש"ס, ביש"ס דא"ק, עיי"ש.

ועיין עוד בדבריו (חלק הביאורים, שער אח"פ, פ"ג, אות יא) וז"ל, ודע עוד, כי עיקרן דישי"ס ותבונה הנה הם נולדו שניהם רק מהאימא עלאה, ור"ל, כי גם יש"ס אשר הוא נמשך מאבא עלאה והוא מתקשר עמו, כי נחשב יש"ס להנה"י דאבא עלאה כנודע, עכ"ז הנה יציאתו ולידתו בתחלה הנה הוא ג"כ רק מהאימא עלאה, עכ"ל.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון

פרצוף אבא, נחלק לשנים, אבא וישראל סבא. וכלשון העץ חיים (שער יד, פ"ג, מ"ת) אבא נחלק לאבא ויש"ס, ואמא לבינה ותבונה, עכ"ל. וישנם כמה הבחנות איך נחלק י"ס של חכמה, עד היכן מקומו של אבא, ומהיכן מקומו של יש"ס.

שמועה ראשונה מצינו בעץ חיים (ש"י, פ"ד, מ"ב) וז"ל, ואם תסתכל תראה, כי כל אחד מה' פרצופים נחלק לב' גם כן. הכתר של ע"ב, ממנו נעשה עתיק וא"א, דהיינו עתיק עד ת"ת שבכתר, וא"א משם ולמטה. וכעד"ז, חכמה ויש"ס, בינה ותבונה, וז"א ויעקב, ורחל ולאה, עכ"ל.

שמועה שניה, שיש"ס אינו אלא מלכות של אבא, וכן היחס בין תבונה לבינה. וכמ"ש הרמח"ל (כללים ראשונים, כלל כג) וז"ל, והנה בהיות הכוונה להגביר ההארה, עד שישתווה הז"א לאו"א, הנה או"א בעצמם יתנו לו המוחין, וזה הארה רבה ושלמה (ונקראת או"א). אך אם הכוונה להניח ז"א בבחינתו השפלה, וכו', אלא שתתרכב בו ההארה, אז לא יתנו הם בעצמם המוחין, והוא לא ישתווה לאו"א, אלא אדרבה, או"א ישוו הארתם לו, וכו', מלכות שלהם היא תעשה פועלת בענין זה, והיינו ישראל סבא ותבונה, עכ"ל. ועיין קל"ח פתחי חכמה (פתח קיג). ופעמים נקראים יש"ס ותבונה אחורי או"א. עיין עץ חיים (שער דרושי הנקודות, פ"ג, מ"ק).

והטעם שנקרא ישראל סבא נתבאר בעץ חיים (שער כ, פ"י) וז"ל, ויש"ס לקח (מחלקי שם מ"ה וב"ן) ו"ק דבינה דמ"ה, ולכך נקרא ישראל סבא, הוא ז"א שבו, עכ"ל. כי לקח רק ו"ק בחינת ז"א, ולא ג"ר, והבן. ופעמים ז"א (בעיקר בגדלותו) נקרא אף הוא ישראל סבא, כמ"ש בארבע מאות שקל כסף (דף כד) וז"ל, או בז"א, הנקרא ישראל סבא, עכ"ל. אולם על דרך כלל נקרא ישראל סבא, חלק התחתון של חכמה - אבא. והטעם שנקרא "סבא", כמ"ש בפע"ח (שער ק"ש, פ"י) וז"ל, ונקרא סבא, בערך ז"א שנקרא ישראל זוטא, עיי"ש.

והנה ישראל סבא עצמו נחלק לשנים, ישראל סבא ראשונים, וישראל סבא שניים, והיינו כמו שאבא נחלק לשנים, כן ישראל סבא עצמו. ומהות חלוקה זו, דהנה נתבאר שכל מהות יש"ס ותבונה, נתינת הארת מוחין מאו"א לז"א. והנה המוחין עצמם יש בהם ב' חלקים. א. מוחין

כדי לקבל את המילון מההתחלה, אנא בקש לכתובת info@bilvavi.net

אנציקלופדיה מחשבה

חולון יום ד' 20:30

משפ' אליאס

רח' קדמן 4

לפרטים 050.418.0306

אנציקלופדיה עבודת ה'

יום ג' 20:30 בדיוק

ישיבה ראשית חכמה

רח' בן ציון אטון 8 הר

חוצבים

ישראל 073.295.1245 ■ USA 718.521.5231

להצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון | לקחת חסות עבור עלון info@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ משלוח ברחבי העולם books2270@gmail.com | 03.578.2270

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בברכה בכתובת rav@bilvavi.net

או בפקס: 03-548-0529 [בשליחת שאלה בפקס, במספר הפקס שאליו תוחזר התשובה,

נא לציין מספר פקס שזמין תמיד, או את מספר התא-הקולי של הפקס]